

Drogredenen

Terwijl haast geen kiezer nog gelooft dat de werkloosheid, de woningnood, de milieuvervuiling en al die andere bronnen van onvrede, ongelijkheid of onrecht binnen enkele jaren tijd substantieel zijn terug te dringen, trekt een groot aantal politici momenteel avond aan avond het land door om het tegendeel te beweren. Aan ieder die het maar horen wil, wordt in klinkende volzinnen en gepolijste betogen te verstaan gegeven waar precies de oplossingen voor de sociaal-economische problemen van dit moment liggen. Wanneer maar op de juiste tijd en de juiste plaats het juiste hokje rood wordt gemaakt, komen deze oplossingen binnen handbereik. Dan immers kan men zeker zijn van de „krachtige aanpak”, de „realistische koers” en het „uitgewerkte plan” om de economie uit het slop te halen. Dan gaan we „samen aan 't werk” voor „een zinvol bestaan” of leveren we „weerwerk”. En als we dan nóg niet overtuigd zijn is het alternatief in elke geval redelijk.

De suggestie die in verkiezingsprogramma's en verkiezingstoespraken wordt gewekt, is dat het loslaten van politieke scenario's op het economische proces het onomstotelijke gevolg heeft dat de uitkomsten daarvan zich plooiën in de gewenste richting. Zo leveren loonmaatregelen werk, beleggingsvoorschriften huizen en subsidies economische groei. Het valt te prijzen dat de werking van de economische politiek voor de leek zo eenvoudig mogelijk wordt verklaard, maar er zijn grenzen aan de versimpeling. In een economie waar de gang van zaken in hoge mate wordt bepaald door micro-beslissingen en marktprocessen worden die grenzen met het postuleren van causale één-op-één-relaties in de macro-sfeer ruimschoots overschreden.

In zijn standaardwerk *Economic policy: principles and design* (1956) onderscheidde Tinbergen drie soorten economische politiek: fundamentele veranderingen in de (economische) organisatie van de samenleving, wijzigingen in de economische structuur en kwantitatieve economische politiek. Rond die laatste vorm is sindsdien een omvangrijk veld van macro-economische theorieën opgebouwd. Maar wat er nu in de verkiezingsstrijd gebeurt, is dat het eenvoudige schema van de kwantitatieve economische politiek ineens voor het hele economisch-politieke terrein van toepassing wordt verklaard. Terwijl onze kennis van de economische politiek niet veel verder gaat dan de wetenschap dat een duwtje hiér uiteindelijk leidt tot een beweginkje dáár, worden ons in verkiezingstijd ineens de exacte effecten van allerlei structuurveranderingen in het economische proces voorgerekend. Beschikken politici over voelhorentjes in de

samenleving waardoor zij veel beter dan macro-economen ooit zullen kunnen, weten wat de effecten van allerlei economisch-politieke maatregelen zijn? Of proberen zij slechts van zich zelf een beeld op te bouwen van betrouwbare gidsen die weten waar zij het over hebben en die ons met vaste hand naar betere tijden zullen leiden?

Hoezeer ook de pogingen tot onderbouwing van de politieke partijprogramma's lof verdienen, de exercities die nu rond het dóórrekenen van de programma's worden opgevoerd, kunnen slechts dienen om flinterdunne schijnzekerheden te verschaffen. Zelfs van de kwantitatieve economische politiek à la Tinbergen zijn de effecten slechts onder de „ceteris paribus”-clausule te berekenen. En het vervelende is dat de overige omstandigheden nooit gelijk blijven. Dat er drie jaar geleden in Iran een heilige oorlog uitbrak is zo'n overige omstandigheid die ons verlies aan economische groei en daardoor miljardentekorten in de collectieve sector bracht. Daarom is het inbouwen van flexibiliteit en reactievermogen, om te kunnen inspelen op onverwachte gebeurtenissen, in de economische politiek veel belangrijker dan het opstellen van gedetailleerde programma's volgens welke we binnen vier jaar langs vooropgezette lijnen op vastgeprikt doelstellingen uitkomen. Daarom ook is het zorgwekkend dat de belangrijkste politieke partijen in hun pogingen elkaar te overbieden in hun partijprogramma's, al hun kruis hebben verschoten en geen reserve meer achter de hand hebben voor onvoorziene omstandigheden. Dat dat dom is zou na *Bestek '81* bekend moeten zijn.

De ongewisheid omtrent de effecten van de economische politiek en het onvoorspelbare karakter van de wereld om ons heen doen de opgeklopte zekerheid van de verkiezingsprogramma's dus als sneeuw voor de zon verdwijnen. Waarom dan in dit nummer van *ESB* toch aandacht besteed aan deze surrealistische lectuur? Niet de effecten van het gepresenteerde beleid verdienen aandacht, maar de redeneringen waarop die vermeende effectiviteit wordt gebaseerd. Want als de uitkomsten al lang door de werkelijkheid achterhaald zijn, is de redenering nog dezelfde gebleven. Op basis van dezelfde argumenten wordt weer op nieuwe omstandigheden gereageerd. Die redeneringen zullen vertrouwen moeten inboezemen of als drogredenen worden ontmaskerd. In dat laatste ligt de bijdrage die economen kunnen leveren aan de economische politiek. Zij zullen daar hun handen aan vol hebben.

L. van der Geest